

РЕПУБЛИКА СРБИЈА

РЕПУБЛИЧКИ ЗАВОД ЗА СТАТИСТИКУ

REPUBLIC OF SERBIA

REPUBLIC STATISTICAL OFFICE

17 Број 021-188, Датум 31.05.2010. године

ИЗВОД ИЗ МЕТОДОЛОГИЈЕ ИЗРАДЕ ПОТРОШАЧКЕ КОРПЕ

УВОД

Период од 2002. до 2007. године карактерише континуирани економски раст, праћен реалним растом зарада, пензија и других прихода домаћинстава (социјална давања и сл.), што је резултирало променом у структури потрошње домаћинстава и условило потребу ревизије постојеће потрошачке корпе, како минималне, тако и просечне.

Од посебног значаја је спровођење Анкете о потрошњи домаћинстава (АПД), у оквиру редовних статистичких истраживања Републичког завода за статистику, које се од 2003. године спроводи по међународним стандардима и препорукама EUROSTAT-а, ILO-а (*International Labour Organization*) и UN-а, чиме је обезбеђена међународна упоредивост података.

Овом анкетом се прикупљају подаци о приходима, расходима и потрошњи домаћинстава, односно подаци о основним елементима личне потрошње. Поред тога, анкетом се прикупљају и подаци о неким важнијим показатељима животног стандарда (услови становања, снабдевеност трајним потрошним добрима и др.), као и основни подаци о демографским, економским и социолошким карактеристикама домаћинстава.

Ревизија потрошачке корпе има за циљ да се на основу поуздане, независне и транспарентне методологије усклађене са међународним стандардима и препорукама, а на основу података Анкете о потрошњи домаћинстава, дизајнира потрошачка корпа која би одражавала реалну слику структуре потрошње домаћинстава у Србији.

Постоје две категорије потрошачке корпе и то:

1. Минимална корпа – односи се на потрошњу домаћинства, која обезбеђује одржавање живота и радног капацитета чланова домаћинства, имајући у виду оптимални биохемијски састав хране (угљени хидрати, беланчевине, масти и калорије). Укупну вредност минималне потрошачке корпе чини збир издатака за храну и осталих производа и услуга који чине личну потрошњу домаћинства.
2. Просечна корпа – односи се на потрошњу производа и услуга личне потрошње просечног домаћинства.

1. МЕТОДОЛОГИЈА ИЗРАДЕ НОВЕ ПОТРОШАЧКЕ КОРПЕ

Републички завод за статистику је у сарадњи са Министарством трговине и услуга анализирао све индикаторе потрошње и фокусирао се на карактеристичне елементе потрошње референтних домаћинстава.

Ова анализа се одвија у неколико следећих корака:

- 1) Дефинисање агрегата потрошње као индикатора животног стандарда становништва;
- 2) Дефинисање јединице једнаке потрошње;
- 3) Децилна анализа;
- 4) Дефинисање калоријских потреба;
- 5) Утврђивање структуре потрошачке корпе.

1) Дефинисање агрегата потрошње као индикатора животног стандарда становништва

Потрошња домаћинства дефинисана је као сума издатака за храну и осталих текућих издатака која укључује купљене производе, сопствену производњу и поклоне. Основне компоненте потрошње према COICOP - класификацији личне потрошње према намени су:

- 1) Потрошња хране и безалкохолних пића;
- 2) потрошња алкохола и дувана;
- 3) издаци за одећу и обућу;
- 4) издаци за становање, воду, струју, гас и друга горива;
- 5) издаци за покућство и рутинско одржавање стана;
- 6) издаци за здравство;
- 7) издаци за транспорт;
- 8) издаци за поштанске услуге и комуникације;
- 9) издаци за рекреацију и културу;
- 10) издаци за образовање;
- 11) издаци за ресторане и хотеле;
- 12) издаци за остала добра и услуге.

2) Дефинисање јединице једнаке потрошње

Како се подаци о потрошњи прикупљају на нивоу домаћинства, да би се одредио ниво благостања људи укупна потрошња домаћинства се мора расподелити између чланова домаћинства по одређеним критеријумима.

Економија обима може се апроксимирати прилагођавањем величине домаћинства варијабли која представља јединице једнаке потрошње. На пример, домаћинство које има 3,5 потрошачке јединице треба да троши 3,5 пута више у односу на одраслог појединца да би било на истом нивоу благостања као одрастао појединац.

У овој анализи је коришћена OECD-ова скала еквиваленције, која поред величине домаћинства узима у обзир и структуру домаћинства према којој је први одрастао = 1, остали одрасли = 0,7, а деца до 13 година старости имају пондер 0,5. Ову скалу еквиваленције, која је препоручена од стране EUROSTAT-а/OECD-а, Републички завод за статистику користи за своје потребе, чиме је обезбеђена међународна упоредивост.

3) Децилна анализа

Децилна анализа је поступак којим се еквивалентна потрошња свих домаћинстава (потрошња домаћинстава по скали еквиваленције) рангира од најниже ка највишој. Тако рангирана домаћинства деле се у десет једнаких група. У првом децилу налазе се домаћинства чија је еквивалентна потрошња најнижа (најсиромашнија домаћинства), а у десетом децилу су домаћинства чија је еквивалентна потрошња највиша (најбогатија домаћинства).

4) Дефинисање калоријских потреба

Минимална потрошачка корпа је израчуната на основу потрошње хране домаћинства у прва три децила, која обухвата 193 произода хране из Анкете о потрошњи домаћинства. Минимални број калорија које одрастао човек мора да унесе у организам да би могао да живи и ради износи 2280 калорија дневно (FAO – Food Association Organization).

Просечна потрошачка корпа је израчуната на основу структуре потрошње хране домаћинства од трећег до осмог децила.

5) Утврђивање структуре потрошачке корпе

Потрошачку корпу (минималну и просечну) чине две целине и то издаци домаћинства за храну и безалкохолна пића (храна) и издаци за остале производе и услуге личне потрошње (нехрана).

Треба посебно нагласити да овако дефинисане потрошачке корпе (минимална и просечна) одражавају структуру потрошње домаћинства, добијену из Анкете о потрошњи домаћинства.

Минимална потрошачка корпа

Минимална потрошачка корпа је израчуната на основу структуре потрошње домаћинства из прва три децила.

Издаци за храну су структурирани до нивоа производа груписаних у одговарајуће групе:

- Жито и производи од жита;
- Поврће и прерађевине од поврћа;
- Воће и прерађевине од воћа;
- Свеже и прерађено месо;
- Свежа и прерађена риба;
- Уља и масти;
- Млеко, млечни производи и јаја;
- Остали прехранбени производи;
- Безалкохолна пића.

При избору репрезента одређене групе производа (у сврху прилагођавања корпе за месечно израчунавање и публикавање) примењен је принцип највећег учешћа производа у одговарајућој групи производа, чиме је практично одређен производ који домаћинства најчешће купују (највише троше).

Издаци за нехрану су приказани на двомесном нивоу COICOP - класификацији личне потрошње према намени и одражавају реалну слику потрошње домаћинства.

Вредност издатака за храну се рачуна применом просечних цена на мало.

Динамику кретања вредности минималне потрошачке корпе за трочлано домаћинство одређиваће кретање цена на мало, док се утврђен садржај корпе не би мењао под утицајем сезоне.

Просечна потрошачка корпа

Просечна потрошачка корпа је израчуната на основу структуре потрошње домаћинстава позиционираних од трећег до осмог децила.

Издаци за храну су структурирани до нивоа производа груписаних у одговарајуће групе:

- Жито и производи од жита;
- Поврће и прерађевине од поврћа;
- Воће и прерађевине од воћа;
- Свеже и прерађено месо;
- Свежа и прерађена риба;
- Уља и масти;
- Млеко, млечни производи и јаја;
- Остали прехранбени производи;
- Безалкохолна пића.

Поступак конкретизације садржаја просечне потрошачке корпе, начин приказивања издатака за нехрану, као и израчунавање вредности корпе је идентичан као код минималне потрошачке корпе.

3. ЗАКЉУЧАК

На основу анализе података из Анкете о потрошњи домаћинстава Републички завод за статистику је израдио методологију минималне и просечне потрошачке корпе.

Када је реч о минималној потрошачкој корпи анализирана је потрошња домаћинстава из прва три децила што представља оптималну варијанту минималне потрошачке корпе. Смисао укључивања трећег децила у минималну потрошачку корпу је ублажавање утицаја структуре потрошње првог децила, којем припадају најсиромашнија домаћинства, а неретко су то домаћинства са маргина друштвено – економског живота (старачка, самачка домаћинства, домаћинства која живе од поклона, хране се у народној кухињи и сл.).

Када је реч о просечној потрошачкој корпи анализирана је потрошња 60% домаћинстава позиционираних од трећег до осмог децила укупне потрошње. Потрошња домаћинстава од трећег до осмог децила је објективан показатељ потрошње просечног домаћинства.